

**Arbetsmarknadsutskottets betänkande****1976/77: 30**

med anledning av propositionen 1976/77: 105 om åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna, såvitt angår bilaga 2, jämte motioner

I betänkandet behandlas

dels propositionen 1976/77: 105 om åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna, såvitt angår bilaga 2,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1976/77: 1476 av herrar Nyhage (m) och andre vice talmannen Magnusson (m) och 1976/77: 1478 av herr Palme m. fl. (s).

Propositionen jämte motioner behandlas också av näringsutskottet (NU 1976/77: 41).

**Propositionen**

I propositionen — bilaga 2 — föreslår regeringen efter föredragning av statsrådet Ahlmark att riksdagen skall

1. godkänna i propositionen förordade riktlinjer för ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom teko-industrierna.

2. till Sysselsättningskapande åtgärder på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 000 kr.

**Motionerna**

1976/77: 1476 av herrar Nyhage (m) och andre vice talmannen Magnusson (m)

I motionen yrkas

1. att tiden för sysselsättningsstödet utvidgas att omfatta hela budgetåret 1977/78,

2. att den totala bidragsramen icke begränsas till 10 procent utan höjs till 15 procent av företagets totala lönekostnad.

1976/77: 1478 av herr Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas med hänvisning till vad som anförts i motionen 1976/77: 1477

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande villkor för utgivande av särskilt tidsbegränsat sysselsättningsbidrag,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande behovet av särskilda insatser i orter med teko-företag som drabbas av mera betydande s. k. naturlig avgång.

## Utskottet

Teko-industrierna har under lång tid utsatts för betydande strukturella påfrestningar, vilket har tagit sig uttryck i bl. a. minskad sysselsättning och stagnerande produktion. Trots de omfattande arbetsmarknads-, industri- och försörjningsberedskapspolitiska åtgärder som under lång tid kommit teko-industrierna till del har den negativa produktions- och sysselsättningsutvecklingen fortsatt och under de två senaste åren accentuerats. Det totala antalet sysselsatta i teko-industrierna är f. n. ca 50 000, vilket innebär nära nog en halvering sedan år 1965. Enbart under år 1976 minskade antalet sysselsatta med 10 procent eller drygt 5 000 personer. Risk föreligger att den skärpning av den negativa utvecklingen som inträffade under förra året kan komma att förstärkas under år 1977.

Den kraftiga sysselsättningsminskningen under år 1976 har medfört en stegrad arbetslöshet. Antalet personer som är utan arbete inom beklädnadsarbetarnas arbetslöshetskassa ligger f. n. dubbelt så högt som för industrikassorna totalt sett. Bland de arbetslösa finns ett stort antal äldre personer. Inslaget av kvinnor bland de arbetslösa är också stort. De är dessutom ofta lokalt bundna.

Karaktäristiskt för branschen är koncentrationen till Älvsborgs län. Sålunda återfinns över en tredjedel av teko-industriernas sysselsatta i detta län. I Borås kommun sysselsätter teko-branschen närmare 70 procent av samtliga anställda i industrin. I andra delar av länet samt i övriga delar av södra och mellersta Sverige finns relativt små orter, där teko svarar för en betydande del av industrisysselsättningen.

Mot den ovan beskrivna bakgrunden föreslås i propositionen olika åtgärder för att stödja företag i teko-sektorn. Bl. a. presenteras ett system med särskilda strukturgarantier för att förstärka företagens finansiella situation och för att medverka till att strukturomvandlingen inom dessa branscher kan ske i kontrollerade former. Denna del av propositionen behandlas av näringsutskottet i betänkandet NU 1976/77: 41. På det arbetsmarknadspolitiska området föreslås ett särskilt tidsbegränsat och konjunkturellt betingat sysselsättningsbidrag med 15 kr. per timme och arbetstagare över 50 år. Bidragssumman för ett företag skall dock inte få överstiga 10 procent av företagets totala lönekostnader inberäknat sociala avgifter. Stödet föreslås utgå endast under förutsättning att företaget inte varslar om driftinskränkning eller drar tillbaka lagda varsel. Däremot bör enligt propositionen personalreduktion tillåtas genom s. k. naturlig avgång. Bidrag är avsett att utgå längst t. o. m. den 31 december 1977. Ansökan om bidrag bör biträdas av arbetstagarernas organisationer. Handläggningen av ansökningarna skall enligt propositionen åligga länsarbetsnämnd.

Departementschefen säger att syftet med det tillfälliga sysselsättnings-

bidraget är att i nuvarande konjunkturläge hålla tillbaka den ökning av driftinskränkningar inom teko-industrierna som annars synes vara oundviklig. Genom att bidraget förknippas med villkor om att personal inte skall sägas upp eller permitteras under bidragstiden skapas ökat rådrum för åtgärder av sysselsättningspolitiskt slag. De på sikt ofrånkomliga driftinskränkningarna kan då komma till stånd längre fram i ett läge då konjunkturen sannolikt är gynnsammare med större efterfrågan på arbetskraft i industrin.

Kostnaderna för det föreslagna sysselsättningsbidraget för äldre arbetskraft inom teko-industrierna kan f. n. inte anges exakt. I propositionen förordas att kostnaderna för stödet inom en ram på 125 milj. kr. täcks från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder. Det berörda anslaget föreslås därför bli höjt med motsvarande belopp.

I två motioner finns yrkanden om det särskilda sysselsättningsbidraget.

Herr Palme m. fl. (s) framhåller i anslutning till yrkandena i motionen 1478 att olika skäl talar för att omstruktureringen inom teko-industrierna kräver statlig medverkan. Som grund för ett statligt engagemang krävs en väl genomlyst och brett förankrad planering för framtida produktion och sysselsättning inom teko-sektorn. Motionärerna efterlyser en sådan redovisning från regeringens sida. De vill emellertid inte motsätta sig att ett tillfälligt sysselsättningsbidrag införs eftersom ett flertal företag nu befinner sig i ett allvarligt läge. Motionärerna anser dock att det finns anledning att rikta invändningar mot utformningen av det föreslagna bidraget.

Den föreslagna ordningen innebär enligt motionärernas uppfattning att så gott som alla företag kommer i åtnjutande av fullt stöd. Åtgärden blir därmed av generell karaktär och tar inte sikte på företag där verkliga problem finns. Motionärerna kan inte acceptera att välkonsoliderade företag eller företagsenheter i vinstgivande koncerner erhåller bidrag. Ett villkor för stöd bör vara att ägaren till företaget beslutar inställa eller väsentligt reducera utdelningen av eventuell vinst. Vidare bör bidrag ej utgå för sådan personal som arbetar med importerade konfektionsvaror. Det gäller i första hand personal inom försäljning, lagerhållning, distribution och administration. Det föreslås därför att stödet bör reduceras för företag vilkas försäljning till mera betydande del består av importvaror. Reduktion kan exempelvis ske i relation till andelen importvaror av företagets totala försäljning.

Som ytterligare villkor för bidrag bör enligt motionärerna gälla, att företaget förklarar sig villigt uppta förhandling om offentligt ägar-engagemang, därest staten påkallar detta. Vidare utgår motionärerna från att reglerna för sysselsättningsbidraget utformas så, att företaget inte samtidigt kan uppbära mer än ett bidrag för sina utbildnings-, löne- eller andra kostnader för en och samma anställd. I propositionen anför,

som tidigare nämnts, att naturlig avgång ej bör utgöra hinder för bidrag. Socialdemokraterna uttalar med anledning därav att betydande problem kan uppkomma i vissa orter till följd av sådan avgång. Detta bör enligt motionärerna mötas genom riktade arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser.

I motionen 1476 av herrar Nyhage (m) och andre vice talmannen Magnusson (m) anføres att den föreslagna tiden för sysselsättningsbidrag är för knapp, och motionärerna begär därför att tiden skall förlängas i varje fall t. o. m. nästa budgetårs utgång och att anslagsramen om 125 milj. kr. i motsvarande grad ökas. I denna motion yrkas dessutom att den föreslagna begränsningen av stödet till 10 procent av företagets totala lönekostnad skall höjas till 15 procent. Som motivering anføres bl. a. att ca 75 procent av företagen inom teko-sektorn räknar med nollresultat eller förlust under år 1977 samt att kostnadsskillnaderna i förhållande till konkurrentländerna kommer att öka trots det föreslagna sysselsättningsbidraget.

Utskottet vill framhålla följande. Situationen inom teko-branschen måste bedömas som mycket allvarlig. I betänkandet har tidigare påpekats att antalet sysselsatta i branschen halverats sedan år 1965 och att enbart under år 1976 ca 5 000 sysselsättningsstillfällen har försvunnit inom denna sektor. Utvecklingen har ytterligare förvärrats i år. Speciellt utsatta bland de anställda är kvinnor och äldre.

Mot denna bakgrund är det angeläget att teko-branschen snabbt tillförs statligt stöd i någon form. Propositionen 105 innehåller sådana förslag. De syftar alla till att bromsa upp den hittillsvarande negativa utvecklingen. Förslagen kan emellertid knappast lösa branschens problem utan får ses som åtgärder på kortare sikt. Utskottet tillstyrker att det införs ett sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft.

När det gäller villkoren för bidraget vill utskottet med anledning av den socialdemokratiska partimotionen anföra följande.

Omkring 75 procent av företagen i branschen beräknas inte kunna redovisa något positivt resultat under år 1977. Utskottet har bl. a. mot denna bakgrund svårt att se att man som stöd villkor skall behöva ge föreskrifter om vinstutdelning. Härtill kommer att det med hänsyn till den korta tid bidraget avses utgå och till behovet av snabba åtgärder inte kan anses ändamålsenligt med en behovsprövning av den typ motionärerna tänker sig. Utskottet är inte heller berett tillstyrka att bidrag inte skall utgå för personal som är verksam med försäljning m. m. av importerade varor. Det bör framhållas att inkomsterna av försäljningen av importerade varor i många företag används för att upprätthålla den mindre lönsamma inhemska produktionen.

Från olika utgångspunkter får det också anses mindre lämpligt att i detta sammanhang uppställa som villkor för stöd att en diskussion uppställs om statens ägarengagemang.

Utskottet utgår vidare i likhet med motionärerna från att reglerna för sysselsättningsbidraget utformas så, att samordning sker med övriga bidrag till företagen.

När det slutligen gäller vad i motionen anförts om behovet av särskilda insatser i orter som drabbas av s. k. naturlig avgång vill utskottet hänvisa till sin behandling av propositionen 1976/77: 58 om regionalpolitiskt stöd till Algots Nord AB och AB Eiser där utskottet utgick från att regeringen och myndigheterna tar till vara de möjligheter som finns att med hjälp av bl. a. regionalpolitiska insatser upprätthålla och bredda näringslivet i Boråsområdet (AU 1976/77: 15). Detta resonemang är tillämpligt på alla orter som har hög andel sysselsatta i teko-branschen. I sammanhanget vill utskottet även peka på de möjligheter att inrätta temporära stödområden som regeringen föreslagit i propositionen 1976/77: 95 och som utskottet tillstyrkt i betänkandet AU 1976/77: 26.

Utskottet är inte berett tillmötesgå förslagen i motionen 1476 av herrar Nyhage (m) och andre vice talmannen Magnusson (m) om höjning av bidragstaket från 10 till 15 procent av företagets totala lönekostnad och förlängning av tiden för sysselsättningsbidraget till att omfatta hela budgetåret 1977/78. Som framgår av propositionen är det föreslagna bidraget av tillfällig karaktär med syfte att hålla tillbaka den ökning i uppsägningar och permitteringar som annars synes vara oundviklig. Den fortsatta utvecklingen får avgöra om det finns behov av förlängt sysselsättningsstöd eller om andra stödinsatser bör övervägas.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet de i propositionen förordade riktlinjerna för ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom teko-industrierna. Utskottet tillstyrker även förslaget om medelsanvisning.

Utskottet har tidigare tillstyrkt att till Sysselsättningsskapande åtgärder på tilläggsbudget III anvisas 957 220 000 kr. (se AU 1976/77: 25 och AU 1976/77: 26). Sammantaget innebär detta att anslaget bör föras upp med 1 082 220 000 kr.

I propositionen har inte, som påtalas i motionen 1478 av herr Palme m. fl. (s), angivits från vilken tidpunkt sysselsättningsbidraget föreslås utgå. Utskottet räknar med att bidrag utgår tidigast dagen efter riksdagens beslut i ärendet.

## Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande särskilda villkor för det tillfälliga sysselsättningsbidraget* att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1478, yrkandet 1,
2. *beträffande tiden för det tillfälliga sysselsättningsbidraget m. m.* att riksdagen med avslag på motionen 1976/77: 1476 godkänner propositionen 1976/77: 105, bilaga 2 i motsvarande del,

3. att riksdagen godkänner i propositionen förordade riktlinjer för ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom teko-industrierna, i den mån frågorna inte behandlats ovan,
4. beträffande *särskilda insatser i vissa orter på grund av s. k. naturlig avgång från teko-företag* att motionen 1976/77: 1478, yrkandet 2, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
5. att riksdagen med ändring av tidigare beslut (AU 1976/77: 25 och AU 1976/77: 26) och med bifall till propositionens förslag till *Sysselsättningsskapande åtgärder* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisar ett reservationsanslag av 1 082 220 000 kr., varav förslagsvis 97 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Stockholm den 11 maj 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ROLF WIRTÉN

*Närvarande:* herrar Wirtén (fp), Fagerlund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Ingemund Bengtsson i Varberg (s), Stridsman (c), Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herrar Gustafsson i Säffle (c), Fridolfsson (m), fru Ludvigsson (s), herr Fransson (c), fru Leijon (s), herr Svensson i Skara (m), fru Flodström (s) och herr tredje vice talmannen Eriksson (fp).

## Reservation

### **Särskilda villkor för det tillfälliga sysselsättningsbidraget m. m. (mom. 1 och 4)**

av herrar Fagerlund, Ingemund Bengtsson i Varberg, Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, fru Ludvigsson, fru Leijon och fru Flodström. (alla s) som anser

*dels* att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Mot denna" och på s. 5 slutar "om medelsanvisning" bort ha följande lydelse:

Mot denna bakgrund är det angeläget att teko-branschen snabbt tillförs statligt stöd i någon form. Propositionen 105 innehåller sådana förslag. De syftar enligt propositionen alla till att bromsa upp den hitillsvarande negativa utvecklingen. Stödet är utformat som en generell lönesubvention, som utgår till företag efter anmälan.

Regeringens förslag kan enligt utskottets uppfattning inte lösa branschens problem. Utskottet anser som framhålls i motionen 1478 att

många skäl talar för att omstruktureringen inom teko-branschen kräver statlig medverkan. Som grund för ett statligt engagemang krävs i sin tur en väl genomlyst och brett förankrad planering för framtida produktion och sysselsättning inom teko-sektorn. Utskottet konstaterar med beklagande att regeringen inte redovisat någon sådan mer framåtsyftande planering för samhällets aktiva initiativ och medverkan i strukturomdaningen. Utskottet noterar också att bidraget enligt förslaget skall fördelas med utgångspunkt i antalet anställda i teko-företagen som är över 50 år. I själva verket finner man i denna grupp anställda företagens yrkesskickligaste och mest erfarna medarbetare.

Med hänsyn till det besvärliga läget för ett flertal företag i branschen vill utskottet inte motsätta sig att ett tillfälligt sysselsättningsbidrag införs. Utskottet anser dock i likhet med socialdemokraterna i motionen 1478 att det finns anledning att rikta invändningar mot utformningen av det föreslagna stödet.

Den föreslagna ordningen innebär att så gott som alla företag kommer i åtnjutande av fullt stöd. Åtgärden blir därmed av generell karaktär och tar inte sikte på företag där verkliga problem finns. Villkoren för stöd måste därför skärpas. Som framhålls i motionen 1478 bör väl konsoliderade företag eller företagsenheter i vinstgivande koncerner ej komma i fråga för stöd. Ett grundläggande villkor bör därför vara att bidraget är nödvändigt för att ge företaget ekonomiska möjligheter att undvika mer väsentlig sysselsättningsminskning. Som ett särskilt villkor bör gälla att stöd kan beviljas först sedan företagets ägare beslutat inställa eller väsentligt reducera utdelning av vinst i stödföretaget eller i förekommande fall i övriga företag i koncernen.

Utskottet delar även motionärernas uppfattning att det inte kan vara rimligt att stödet även skall utgå för sådan personal som är verksam med importerade konfektionsvaror. Som ett villkor bör därför gälla att för företag vilkas försäljning till icke obetydlig del består av importvaror bör stödet schablonmässigt minskas. Minskningen kan, som motionärerna framhåller, t. ex. ställas i relation till andelen importvaror av företagets totala försäljning.

Som ytterligare villkor för bidrag bör enligt motionärerna gälla, att företaget förklarar sig villigt uppta förhandling om offentligt ägar-engagemang om staten påkallar detta. Utskottet delar denna uppfattning. Detta villkor ligger f. ö. i linje med den uppfattning som socialdemokraterna i utskottet förde fram i reservationen till betänkandet AU 1976/77: 15 med anledning av propositionen 1976/77: 58 om regionalpolitiskt stöd till Algots Nord AB och AB Eiser jämte motioner.

Utskottet utgår i likhet med motionärerna från att reglerna för sysselsättningsbidraget utformas så, att företaget inte samtidigt kan uppbära mer än ett bidrag för sina utbildnings-, löne- eller andra kostnader för en och samma anställd.

Enligt propositionens förslag skall, som tidigare nämnts, naturlig avgång ej utgöra hinder för bidrag. Socialdemokraterna uttalar med anledning därav i motionen 1478 att betydande problem kan uppkomma i vissa orter till följd av sådan avgång. Utskottet delar denna uppfattning och instämmer även i motionärernas uttalanden att denna svaghet i stödsystemet måste mötas genom riktade arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser.

Vad utskottet anfört med anledning av motionen 1478 bör regeringen underrättas om.

Som framgår av det anförda finns det anledning till tveksamhet inför den stödkonstruktion som föreslagits i propositionen. Åtgärder av annan typ, bl. a. ett ökat statligt ägarengagemang, är säkert nödvändiga för att på sikt komma till rätta med problemen i branschen. Mot denna bakgrund kan utskottet inte biträda motionen 1476 i vilken föreslås att stödet skall förlängas och byggas ut beloppsmässigt.

Med hänvisning till det anförda biträder utskottet, med de ändringar som föranleds av utskottets tillstyrkan av motionen 1478, de i propositionen förordade riktlinjerna för ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom teko-industrierna. Utskottet tillstyrker även förslaget om medelsanvisning.

*dels att utskottets hemställan under 1 och 4 bort ha följande lydelse:*

1. *beträffande särskilda villkor för det tillfälliga sysselsättningsbidraget att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 1478, yrkandet 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,*
4. *beträffande särskilda insatser i vissa orter på grund av s. k. naturlig avgång från teko-företag att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 1478, yrkandet 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.*